

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

2. Свистун Л. А. Підходи до фінансового забезпечення діяльності малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/52.pdf

3. Маслак О., Яковенко Я., Сокурєнко П. Теоретичні і практичні аспекти стійкого розвитку підприємств в умовах невизначеності економічного середовища. *Молодий вчений*. 2017. № 4.

УДК 336.32

Фурманчук Оксана Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент

Бенза Назар Валерійович,

магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІДНОВЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ В УКРАЇНІ

Відновлення позовної давності в Україні має складні правові та економічні наслідки як для позивача, так і для відповідача, а також впливає на стабільність економічного обігу. Позовна давність є ключовим інститутом цивільного права, що визначає строк, протягом якого особа може звернутися до суду для захисту свого цивільного права або інтересу, забезпечуючи стабільність майнових відносин та передбачуваність у фінансових зобов'язаннях. Відновлення цього строку (якщо суд визнає причини його пропуску поважними) фактично відкриває шлях до судового захисту прав, які, здавалося б, були втрачені.

В Україні перебіг строків позовної давності ускладнювався спочатку під час пандемії COVID-19, а пізніше під час воєнного стану, коли строки були призупинені. Першим важливим чинником модифікації перебігу позовної давності став карантин через COVID-19. Відповідно до Закону України № 540-ІХ від 30 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» з 2 квітня 2020 року – під час дії карантину продовжувалися строки позовної давності, що надало кредиторам додатковий час для формування вимог і потенційного списання боргів [2].

Потім був затверджений пункт 19 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного кодексу України, що передбачав призупинення строків позовної давності на період дії воєнного стану та охоплював період з 24 лютого 2022 року до його завершення [1]. Це означало, що строки не обчислювалися, а права на звернення до суду були фактично заморожені. Норма мала на меті захист позивачів, які через форс-мажорні обставини та обмеження не могли скористатися правом на судовий захист, враховуючи порушення доступу до судів та мобільності громадян.

У 2025 році Верховна Рада ухвалила Закон № 4434-ІХ від 14 травня, яким пункт 19 ЦКУ був виключений, а стандартний режим обчислення строків позовної давності відновлено з 4 вересня 2025 року [3]. Строки знову набули чинності, а період, протягом якого не можна було подати позов, почав обчислюватися з моменту набрання чинності законом.

Відновлення позовної давності має низку правових та економічних наслідків. По-перше, воно уніфікує строки: загальний строк складає три роки відповідно до ст. 256

ЦКУ, а для окремих видів вимог застосовуються спеціальні строки, наприклад однорічні для штрафних санкцій [1]. По-друге, відновлення строків поновлює правову визначеність для учасників фінансових правовідносин, дозволяючи сторонам заздалегідь оцінити часові межі звернення до суду та планувати управління ризиками. По-третє, відновлення строків створює ризики пропуску строків: якщо до початку воєнного стану значна частина строку вже минула, після поновлення залишок може бути невеликим, що збільшує ймовірність пропуску строку звернення до суду. Наприклад, якщо до призупинення пройшло 1035 днів із трирічного строку, після відновлення залишиться 60 днів на подачу позову, і ті позови, за якими кредитор не встигне звернутися, можуть залишитися без розгляду [4]. По-четверте, відновлення строків збільшує адміністративне навантаження на кредиторів, зокрема банки та МФО, які повинні оперативно переоцінити портфелі боргів та визначити, які строки вже сплили, що безпосередньо впливає на формування резервів та списання безнадійних боргів.

Механізм застосування позовної давності після відновлення діє автоматично: перебіг строків відновлено з моменту набрання чинності Законом № 4434-ІХ, додаткових дій для цього не потрібно. Суд застосовує пропущений строк лише за заявою сторони, зацікавленої у його використанні, а оцінка поважності причин пропуску здійснюється у разі обґрунтування обставин воєнного стану, загрози життю чи стану здоров'я [4]. Виконання зобов'язання після спливу строку не дає права вимагати повернення сплаченого, що передбачено ст. 267 ЦКУ [1].

Для кредиторів це означає необхідність негайно інвентаризувати дебіторську заборгованість і своєчасно ініціювати судові процедури, поки строки ще не сплили.

Попри формальне відновлення позовної давності, залишаються невирішені питання. Такі як:

- складно точно визначити межі строків у справах зі складними графіками платежів, відступленням вимоги або реструктуризацією боргу.
- можливі суперечки щодо моменту початку перебігу строку, зокрема чи брати його від дати договору чи фактичного прострочення.
- недостатня поінформованість сторін може призвести до зловживань, коли кредитори або боржники штучно затримують процес.
- відсутність єдиної практики щодо специфічних випадків, пов'язаних із воєнним станом, мобілізацією або переміщенням осіб, створює правову невизначеність і потребує вироблення уніфікованих підходів.

Відновлення позовної давності є винятковим інструментом, спрямованим на захист порушених прав, але воно вносить елемент невизначеності в економічний обіг, оскільки змінює фінансовий ландшафт боржника та кредитора. Ефективне вирішення всіх цих проблем потребує уваги законодавця та учасників ринку. Запровадження єдиних правил обчислення строків та широке інформування бізнесу сприятиме зниженню ризиків пропуску строків, підвищенню стабільності фінансових відносин та забезпеченню прозорості на ринку, створюючи передумови для більш передбачуваного функціонування кредитної та майнової системи України.

Література

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV : станом на 18 листоп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text..>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 № 540-ІХ : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text.>

3. Про внесення зміни до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо поновлення перебігу позовної давності : Закон України від 14.05.2025 № 4434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4434-20#Text>.

4. Відновлення строку позовної давності з 04.09.2025: коли можна списати борги. 7eminar. URL: <https://7eminar.ua/news/12415-viplaceni-avans-zavis-koli-u-tov-zyavlyajetsya-pravo-na-spisannya>.

УДК 657

Дмитренко Алла Василівна,

доктор економічних наук, доцент

Ладатко Настасія Юрївна, магістрантка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна економіка перебуває на етапі активної цифровізації, що вимагає від підприємств модернізації бухгалтерського обліку. Розвиток інформаційних технологій та впровадження інноваційних рішень, таких як штучний інтелект (AI), блокчейн та аналітика великих даних (Big Data), висуває підвищені вимоги до швидкості, точності та надійності облікової інформації. Традиційна бухгалтерія, яка здебільшого фіксувала минулі події, трансформується у проактивний інструмент управління, що дозволяє своєчасно приймати ефективні управлінські рішення та підвищувати внутрішній контроль над ресурсами підприємства. Одним із ключових напрямів удосконалення облікової системи є автоматизація рутинних процесів. Застосування штучного інтелекту та систем машинного навчання забезпечує автоматичну обробку первинних документів, включаючи їх розпізнавання, перевірку та класифікацію. Використання роботизованої автоматизації процесів (RPA) дозволяє зменшити вплив людського фактора, мінімізувати ризики помилок і перенаправити функції облікового персоналу на більш аналітичні та стратегічні завдання, що підвищує ефективність управління фінансовими ресурсами [1, С. 88–96]. Технологія блокчейн сприяє підвищенню надійності та прозорості облікових даних. Вона забезпечує збереження записів про всі операції у незмінній та захищеній формі, що підвищує достовірність бухгалтерської інформації та спрощує проведення аудиту. Блокчейн особливо ефективний для обліку складних фінансових операцій, управління ланцюгами постачання та реалізації смарт-контрактів, які автоматично виконують умови угод без посередників [2, С.69-74]. Важливим напрямом удосконалення обліку є розвиток аналітичних можливостей за допомогою платформ Big Data Analytics. Це дозволяє обробляти великі обсяги внутрішньої та зовнішньої інформації, включаючи фінансові показники, ринкові тенденції та соціальні дані. Внаслідок цього стає можливим прогнозування фінансових результатів, виявлення прихованих закономірностей і формування детальної управлінської звітності в реальному часі, що перетворює бухгалтера на фінансового стратега, здатного впливати на управлінські рішення підприємства [3, С.97-103].

Удосконалення облікової системи з використанням сучасних технологій є стратегічним завданням, що забезпечує перехід від простого фіксування фінансових даних до активного управління грошовими потоками. Це сприяє підвищенню контролю, зниженню операційних ризиків та поліпшенню якості інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.